

Prispevek k zasnovi teharškega spomenika

V našem tisku se zadnje čase ponovno srečujemo z zaskrbljenostjo raznih piscev nad tem, ali bo spomenik na Teharjah pri Celju ustrezno izražal spomin na žrtve, ki so tam pokopane. Dolej objavljena stališča do tega so zelo različna. Tako npr. g. Franci Kindlhofer v Delu 6. t. m. v Pismih bralcev odločno nasprotuje g. Hafnerju, ki meni, da krščanska obeležja niso primerna za zadevni spomenik, pa tudi drugi številni prispevki v našem tisku si med seboj zelo nasprotujejo in tako pobudnikom, projektantom in izvajalcem ne nakazujejo trdnejših smernic za izdelavo zamisljenega skupnega obeležja teharških grobov.

Ker so mi osebno znani nekateri podatki o prizadetih civilnih in vojaških žrtvah, ki so bile takoj po vojni na Teharjah ustreljene, menim, da bi mogel s svojim delnim razkritjem zadevnih okoliščin snovalcem spomenika nakazati nekatere smeri, ki bi jih vodile tako, da bi obravnavani pomnik čim ustrežneje izražal usmerjenost in življenjsko dejavnost tistih, ki so tam pokopani.

Večina žrtev v teharških grobo-

vih pripada hrvaškim ustašem in slovenskim domobrancem, ki so bili ujeti na Koroškem. Skupno znamenje za ustaše je znano, t. j. črka »U«, slovenske domobrance pa bi bilo primerno skupno ponazoriti s kakim katoliškim sakralnim simbolom. O tem, kakšen bi bil najprimernejši, naj bi odločil kateri od številnih uglednih slovenskih teologov, t. j. od tistih, ki so svoje »bele« vojščake pobrali z okupatorjem, jih ideološko usmerjali in vodili v boju z NOV. Gradnja kapelic v ta namen, kot je predložil omenjeni g. Hafner, že zaradi prostorske omejenosti tehnično ne bi bila izvedljiva.

Tretja posebna skupina obravnavanih žrtev pa so tisti nekdanji prebivalci Celja, ki so z denunciranjem svojih someščanov Hitlerjevi policiji povzročili, da je nekatere njihove sosede, znance ali celo sodelavce gestapo aretiral in zaprl v zloglasno celjsko ječo Stari pisker, od koder so bili nekateri odgnani pred nemške puške ali pod vešala (Frankoľovo), mnogi od njih pa so končali življenje v krematorijih taborišč. Ker so bili njihovi ovaduhi zelo različnih poklicev, jim je težko poiskati skupno označbo za spomenik.

Kolikor je znano iz zaplenjenih policijskih arhivov, so bili med domačimi ovaduhi zastopani vsaj naslednji poklici: brivski mojster, trgovski pomočnik, natakar, glasbenik, cestni mojster, hišnik, učiteljica in ročni delavec. Zaradi spoštovanja do smrti ne bilo primerno, če bi na spomeniku nava-

jali imena teh ovaduhov, zato bi bilo treba zanje izbrati kak skupen ideološki simbol, npr. kip Effialta ali podobo Quislinga. Tako bi na spomeniku vsaj približno predočili značaj pokopanih in vzrok njihove ustrelitve.

Iz higienskih razlogov pa bi bilo dobro k spomeniku prisloniti iz črnega marmorja izdelan ekspektorijski spomenik. Snovalci spomenika morajo namreč računati s tem, da bo marsikateri obiskovalec grobišča ustaše, domobrance in domačih ovaduhov ob spominu nanje primerno odločno reagiral...

JOŽE JERMAN,
Jurčičeva 10,
Celje